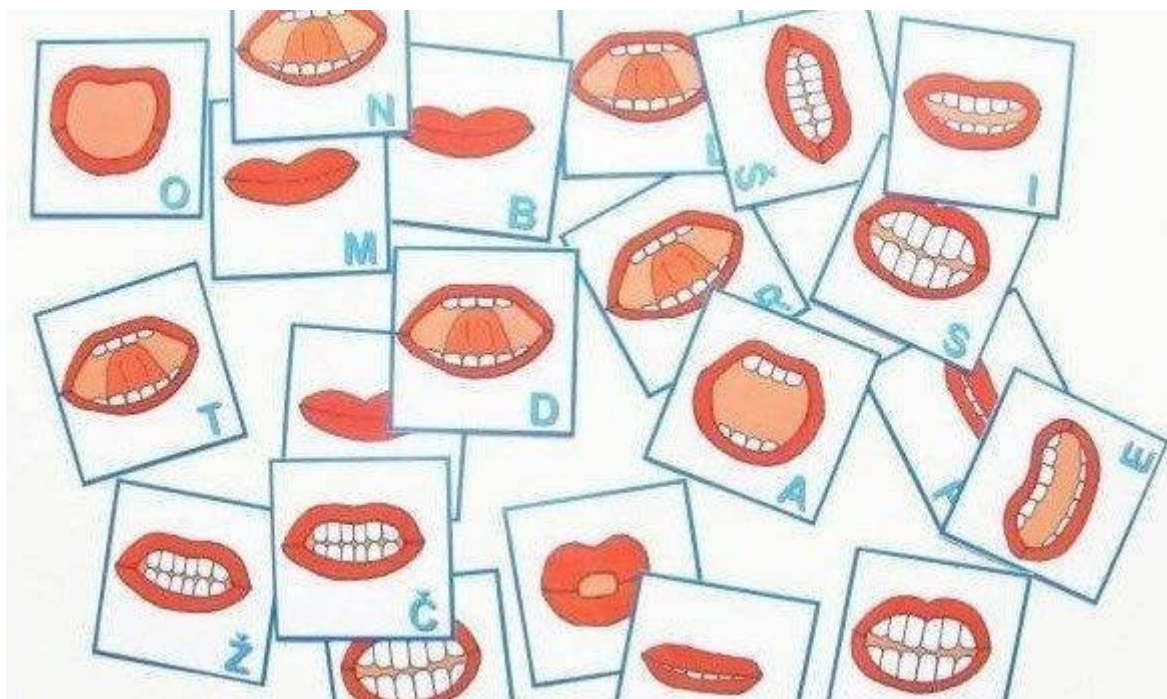

Mateřská škola, Kroměříž, Mánesova 3880, příspěvková organizace

Plán logopedické prevence

1. Úvod

Logopedickou péčí v mateřské škole se zaměřujeme především:

- na podporu přirozeného rozvoje komunikačních schopností a dovedností u dětí v předškolním věku
- na prevenci vzniku poruch řeči
- na prevenci vzniku čtenářských obtíží

Cíle

- podpora přirozeného rozvoje komunikačních schopností dítěte, umět aktivně a přirozeně navázat řečový kontakt s ostatními dětmi a dospělými
- vést děti k významově přesnému pojmenování známých předmětů, jevů, činností a vztahů mezi nimi
- rozvíjet pasivní a aktivní slovní zásobu, používat v řeči adekvátně slovní druhy a jejich gramatickou správnost
- předcházet nesprávnému vývoji řeči a případnému odkladu školní docházky z důvodu špatné výslovnosti

Skupinová terapie

- hravou formou podporuje a respektuje přirozený vývoj řeči dítěte
- k motivaci při jednotlivých cvičeních využíváme témata týdenních bloků
- velmi důležité je spojení zvuků s pohybem, hrou, rytmem, obrázkem, kresbou – vnímáme všemi smysly – multisenzoriální vnímání
- cvičení možno provádět před velkým nástěnným zrcadlem, které umožňuje lepší sebekontrolu
- obsah logopedických cvičení se váže ke světu dětí, jejich zálibě, zkušenosti, věku, schopnostem a dovednostem

Zásady logopedické prevence

- postupujeme od jednoduchého ke složitějšímu, od známého k neznámému
- navazujeme na to, co děti již umí, úkoly odpovídají věku a schopnostem dítěte
- při činnostech se střídají všechny děti
- v pedagogovi mají děti mluvní vzor

1. Vývoj řeči dítěte v závislosti na věku

Do 1 roku	- dítě rozumí jednoduchým pokynům - začíná opakovat jednoduchá slova - průměrný počet slov je pět až deset - jednotlivá slova vyjadřují potřeby, zájmy, přání, city - stádium emocionálně volní	M, B, P A, E, I, O, U D, T, N, J
Do 2 let	- tvoří jednoduché věty a ptá se „Co je to?“, „Kdo je to?“ - rozšiřuje svou slovní zásobu, průměrný počet slov až 300 - objevuje mluvení jako činnost - pamatuje si krátkou říkanku - stádium egocentrického vývoje řeči	K, G, H, CH OU, AU V, F
Do 3 let	– Mluví ve větách, začíná si osvojovat gramatickou stavbu vět – ptá se „Proč?“ „Kdy?“ – získává nové kvality slovní zásoby, začíná se tvořit verbální (slovní) paměť, průměrný počet slov asi 1000 – stádium rozvoje komunikační řeči – důležité stádium logických pojmů	D, T, N, L (artikulačně správně) Bě, Pě, Mě, Vě
4 roky	– dochází ke zpřesnění slovní zásoby a gramatické stavby vět, umí již vyprávět, chápe děj – používá všechny slovní druhy, rozlišuje časy – rytmitizuje slova a říkanky – průměrný počet slov je asi 1500 – stádium intelektualizace řeči	dokončuje Ď, Ť, Ň začíná vývoj Č, Š, Ž
6 let	– dítě chápe složité děje – velká slovní zásoba, průměrný počet slov asi 3000 – gramaticky správně zvládá jednoduchá souvětí, mluví plynně – pamatuje si básničku, umí vytvořit rým	C, S, Z R, Ř diferenciace obou řad sykavek

1. Kdy doporučit návštěvu logopeda

Vždy, pokud máte sebemenší pochybnost o vývoji řeči dítěte

Ve 3 letech, pokud dítě

- nemluví nebo používá maximálně dvouslovné věty
- neumí vyslovovat samohlásky (A,E,I,O,U), hlásky T,D,N,F,V,P,B,M,H,J,K,G,CH souhlásky OU,AU
- má velmi chudou slovní zásobu
- nerozumí vám

Ve 4 letech, pokud dítě

- mluví, ale téměř nikdo mu nerozumí
- používá nesprávný slovosled („Pít já čaj“)
- nepoužívá předložky, skloňuje s chybami („Jdu školka“)
- málo a obtížně se vyjadřuje
- nerozumí řeči
- pokud správně neměkčí – Ď, Ť, Ň, BĚ, PĚ, VĚ, MĚ, nevyslovuje správně L, dále, pokud jakékoliv hlásky vyslovuje nesprávně („šlape si na jazyk“, ráčkuje), nebo pokud se zadržává

V 5 letech, pokud dítě

- nevyslovuje nebo vyslovuje nesprávně L, R, Č, Š, Ž, C, S, Z
- při jakýchkoliv pochybách, nesprávném tvoření hlásek, zadržávání, chudé slovní zásobě

1. Jazykové roviny řeči

1. Lexikálně-sémantická rovina řeči:

- spojení mezi jazykem a myšlením, vytváření aktivní a pasivní slovní zásoby
- pojmenování podle tematických oblastí, protiklady, přirovnání, synonyma, nadřazený, podřazený pojem, stupňování, rýmy

2. Morfologicko-syntaktická rovina řeči:

- užívání slovních druhů, tvarosloví, větosloví neboli jazykový cit
- užití správného rodu, čísla, pádu, času – správné koncovky
- tvary podstatných jmen, přídavných jmen, číslovek, sloves
- správný slovosled ve větě, tvoření věty, souvětí

2. Foneticko-fonologická rovina řeči:

- výslovnost jednotlivých hlásek a schopnost tyto hlásky spojovat do slov, vět
- fonemická diferenciací zvuků, pak hlásek – rozdělení slova na slabiky, krátká, dlouhá slabika, počet slabik, první (druhá), poslední slabika; sluchové rozlišení první hlásky, poslední hlásky, prostřední hlásky
- sluchová paměť
- sluchová analýza, syntéza – rozklad slova na slabiky (hlásky) a spojení zpět

2. Pragmatická rovina řeči:

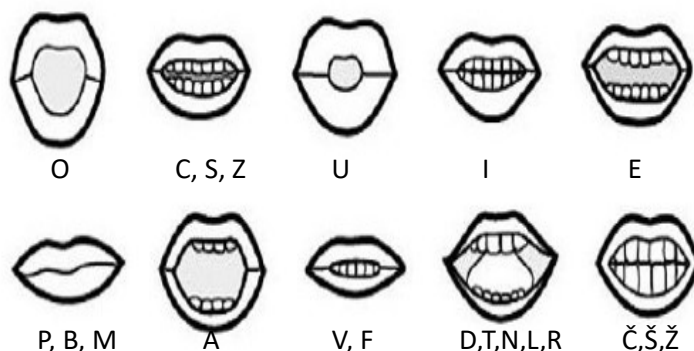
- užití řeči v praxi
- sdělovat myšlenky, vyjadřovat pocity, vést dialog, adekvátně odpovídat na otázky, ptát se, užívat oční kontakt

2. Dechová cvičení

- cílem je prohloubení fyziologicky správného nádechu a výdechu
- přispívá nejen ke správnému dýchání, ale také k upevňování správného držení těla a rozvoji hrudního koše
- cvičení můžeme provádět v leže, ve stoji, v sedě
- nádech můžeme kontrolovat rukou v místech, kde je bránice
- cvičení provádíme ve vyvětrané, čisté a bezprašné místnosti a hravou formou
- **cvičení nádechu**
 - správný prodloužený nádech nosem bez zvedání ramen
 - přivoníme ke kytičce, ke koření, k parfému, k mýdlu, k rukám,
- **cvičení výdechu**
 - prodlužujeme výdechovou fázi, zpomalujeme výdech
 - foukáme do kožíšku, pírků, vaty, lehké molitanové kuličky, papírové kuličky, proužky, ubrousky, proužky z krepového papíru, pampeliška
 - bublifuk – prodloužení dýchání při vytváření různě velikých bublin
 - větrník, nafukovací balónky
 - flétničky, píšťalky, frkačky, dechové nástroje
 - brčka – bublání do vody
 - vytvořit si vlastní foukací labyrinty, foukadla z papíru
- **usměrňování výdechového proudu vzduchu**
 - stolní fotbal, sfouknutí svíčky, zavěšené na nitce (peříčko, papírová kulička), od fouknutí z dlaně, foukání do zmrzlých dlaní, lodičky na vodě
 - rozfoukávání barevných skvrn brčkem po papíře
- **cvičení dechové výdrže**
 - přenášení malých obrázků brčkem z místa na místo – papírové lístečky na strom, včeličky na kytičku, pavoučky do pavučinky, češeme jablíčka ze stromu a sklízíme je do košíčku
 - zadržení dechu na krátkou chvíli – potápěč
- **cvičení hospodaření s dechem**
 - prodlužování výdechové fáze vyslovováním, zpíváním slabik, slov na jedno vydechnutí, využití zvukomalebných slov
 - foukání brčkem do vody, ohýbat plamínek svíčky, velké bubliny z bublifuku
- **dodržovat pravidla hlasové hygieny** – nácvik měkkého hlasového začátku, nepřipínat hlas, nekřičet, dodržovat pitný režim, nepít příliš studené ani horké nápoje, nepobývat v zaprášeném prostředí

2. Artikulační a orofaciální cvičení

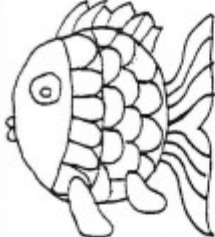
Postavení mluvidel při tvorbě hlásek

- **zvukomalebná slova** – foneticky napodobující přirozené zvuky:
 - zvuky zvířátek – béeé, búúú, mňau, gaga, kač, iá, uá, píp, kuňk, čiči, bzz, vrkú, brum, ...
 - zvuky dopravních prostředků – fíí, zznn, ššš, hů, tdttd, dn, íúíú, ...
 - zvuky kolem nás – klap klap, bim bam, pif paf, tik tak, ťuk, kap, cink, žuch, ...
 - citoslovce – fuj, ty ty, baf, uf, mňam, cha cha, pích, hop, bác, ...
- **artikulační cvičení** k rozvinutí motoriky mluvidel a její připravenost realizovat jemné pohyby při výslovnosti jednotlivých hlásek
- **cvičení na polohování a pohyblivosti jazyka**
 - houpačka – ústa široce otevřená, špička vypláznutého jazyka s ohýbá nahoru a dolů (za horní a dolní zuby)
 - mlsná kočka – vypláznutý jazyk krouživým pohybem při otevřených ústech olizuje dolní a horní ret oběma směry
 - kolotoč – kroužíme jazykem v ústech při zavřených ústech před dolními a horními zuby
 - stěrače auta – při otevřených ústech olizuje jazyk horní ret zleva doprava a zpět
 - sekačka, ocásek, hodiny – při otevřených ústech pohybujeme jazykem v koutcích zleva doprava
 - čertík – při otevřených ústech drnká jazyk o horní ret (blll)
 - dlouhý jazyk – co největší vypláznutí jazyka na bradu, na nos
 - malíř – kreslení kroužku vyplazeným jazykem
 - kladívko – ťukání pevnou špičkou jazyka za horními zuby (na kopeček)
 - kartáček – při otevřených ústech jazyk jezdí po horní, dolních zubech
 - palačinka, amoletka, koberec – ohnutí špičky jazyk na tvrdém patře do palačinky
 - masáž jazyka – vsouvání jazyka mezi lehce sevřené zuby

- ulita, most – zapření špičky jazyka za dolní řezáky, zvedneme hřbet jazyka směrem k hornímu patru
- zuby – špičkou jazyka přejíždíme po zubech od zadních stoliček, přes přední zuby až zase po stoličky, v horní a pak dolní čelisti; ťukáme jazykem na jednotlivé zuby
- bouličky – špičkou jazyka vytlačíme v ústech pravou, potom levou tvář, střídáme tváře (myška běhá v puse), zatlačíme prstem na jazyk (přetlačíme se)
- koníček – mlaskání jazyka na tvrdém patře
- natěrač – olizování tvrdého patra jazykem do předu a naopak při otevřených ústech
- placka – přisátí jazyka na horní patro
- auto v garáži – ústa v širokém úsměvu, zuby skousnuty, jazykem se pokoušíme narážet na dolní řezáky – auto vyjíždí z garáže
- **cvičení na polohování a pohyblivost rtů**
 - kapřík – špulení rtů
 - pusinky – sešpulení rtů, dáváme pusinky na prstíky, na dlaň
 - hrachový lusk – přibližování a odtahování rtů se zvukovým efektem
 - úsměvy – roztahování koutků, vytahování střídavě pravého, potom levého koutku
 - kašpárek – střídání úsměvu a mračení (ústa do oblouku)
 - ospalec – otevírání úst, zívání
 - schovávaná – z úsměvu horní ret schová spodní ret, naopak, nebo oba vtáhnou současně
 - koník – rozkmitání rtů výdechovým proudem
 - motorka – vibrace rtů - brrrm
 - klaun – střídání širokého úsměvu (vidět zuby) a špulení rtů do kroužku
- **cvičení na polohování a pohyblivost tváří**
 - balónek – nafukování tváří, střídavě jednu a druhou tvář
 - ptáček – vtažení tváří dovnitř
- **cvičení na polohování a pohyblivost čelistí**
 - dvířka u pece – zešíroka otevírání a zavírání čelistí
 - ryba – vysouvání dolní čelisti
 - velbloud – kroužení čelisti při otevřených ústech, při zavřených ústech spouštíme dolní čelist
- **cvičení pohyblivosti měkkého patra**
 - kloktání, šeptaná řeč, pití slámkou, bublifuk
- **cvičení mimického svalstva**
 - úsměv, mračení se, divíme se, mrkání

CVIČENÍ JAZYKA

 SLUNÍČKO Zuby na sebe, hodně se usmát + rozevírej prstíky na rukou	 KONÍK Otevři pusu, klepej jazyčkem jako koník podkovičkou
 RYBIČKA Hodně otvírej a zavírej pusu a rozevírej a zavírej dlaně	 HODINY Otevři pusu, pohyb jazykem ze strany na stranu
 KOČIČKA Hodně se olízuj jazyčkem kolem pusy až kam dosáhneš	 ČERTÍK Hodně otevři pusu, rychle olízuj horní ret - bllll

2. Rytmická a fonemická cvičení

U dětí předškolního věku rozvíjíme smysl pro melodii, tempo řeči, vlastnosti tónu a rytmus. Učíme děti vnímat a rozlišovat zvuky kolem sebe.

- básničky a písničky, rozpočítadla – poslouchat, recitovat a zpívat
- hry Na kukačku, Na slepou bábu, Kočičko, zamňoukej!, Pepíku, pípni, Všechno lítá, co má peří, Všechno jede co má kola, hledání budíku v místnosti, Uhodni, kdo nás budí
- stoupání a klesání zvuku tónu/melodie „stupnice“ – znázornit pohybem ruky, krátký a dlouhý tón – pípání ptáků, píšťalky, bzučák, hudební hádanky, Mňoukej jako malé kotě – starý kocour, dítě hádá zvuky z okolí – zavírání dveří, zasunutí židle, dítě hádá zvuky různých materiálů – chrastění klíčů, šustění papírů, cinkání sklenic, dítě rozeznává zvuky Orffova instrumentária, hra Na ozvěnu, sluchové pexesa, kolikrát klepnu, tolikrát tleskni, akustická paměť, akustická pozornost
- rozlišení fonémů - učitelka předkládá dvojice obrázků, které se liší jedním fonémem, např. kosa – koza, pec – pes, myje – vije, líce – lžíce, mrak – drak; předřikáváme slova ve dvojicích a dítě má poznat, zda jsou stejná: auto – auto, skála – láska, vlek – vlak, klas – hlas
- slabiky - rozklad slov na slabiky - hra Na řetěz: děti říkají slova, jejichž poslední slabika tvoří první slabiku dalšího následujícího slova, mohou si pomáhat vytleskáváním slov, např.: va – ří, ří – ká, slovní kopaná na poslední slabiku, vymýšlíme slova na první slabiku, později hlásku, děti vytleskávají počet slabik ve slově a určují, které je krátké a dlouhé, následně počítají počet vytleskaných slabik, princip Fenomén uvědomování – mohou si ze začátku skládat slabiky z kostek, žetonů, kreslit tečky...
- hra Na básníky hledají rým – ke svému jménu, ke slovům z obrázků (Alenka – halenka, Drak – mrak, Ves – les, Bije – pije, Liška – šiška)
- sluchové rozlišení hlásky ve slově - hra Na jména - Letí ptáček, letá, ptá se našich dětí: děti, kdo se jmenuje na ..L..M..O, jakou hlásku slyšíš na začátku slova?, jakou hlásku slyšíš na konci slova?, vymysli co nejvíce slov na hlásku, hra Na Marťany, Na roboty: - prosíme děti, aby pomohly lidem z vesmíru, kteří neví, co to je: l – e – d, u – ch – o, r – u – k – a, motivujeme např. jmény dětí, zvířátek apod. – slova říkají po hláskách; postupně vybíráme delší slova – u dětí s problémem syntézy slov si pomáháme kostkami nebo barevnými žetony

3. Smyslové hry

Cvičení hmatu

Prstové cvičení – Hola hoši do práce, pomáhejme mamince : (svírat pěst a vystřelovat prsty – střídavě , obě ruce najednou), Ty udělej polínka (z pěsti nejdříve zvedneme palec) a ty roztop kamínka, ty udělej kašičku, ty dej na stůl vázičku. Ty, malý , se dívej a pěkně nám zpívej.

Prstové cvičení - Zajíčku , zajíčku natáhni uši (z pěsti vykouknou dva prsty – ukazovák a prostředník – zaječí uši), zavři svou hubičku (prsteník, malík a palec k sobě) – teď ti to sluší. Zahýbej ušima (hýbeme prsty), ukaž nám zuby. Náš malý zajíček, pěkně to umí.

Prstové cvičení – prsty se potkávají - dlaň otevřená, palec se volně pohybuje, pak ho spojíme postupně se všemi prsty. Můj palečku, chlapečku, co jsi dneska dělal? S tímhle bratrem pracoval, s tímhle bratrem maloval, s tímhle bratrem tancoval, s tímhle bratrem maličkým, zpívali jsme písničky. Co bratříčkové dělali? Pracovali, malovali, tancovali a zpívali. A co my, děti děláme? Pracujeme, malujeme, tancujeme a zpíváme.

Prstové cvičení – Ťukat prsty postupně o podložku: Táta dupe, dupy, dup. Máma cupe, cupy, cup.

Babka šlape: šlapy, šlap. Dědek klape: klapy, klap. Vnouček ťape: ťap, ťap, ťap. Dupy-dup, cupy – cup, šlapy – šlap, klapy – klap, ťap, ťap, ťap.

Cvičení čichu a chuti

Orientace v čase

Prostorová orientace (zraková diferenciacie, koordinace)

4. Logopedické chvílky s žabkou Kvákalkou ☺

Zde jsou hlásky, které v daném čtvrtletí s dětmi procvičovat, samozřejmě vzhledem k věku dětí, charakteristice skupiny i individuálním předpokladům dětí

PODZIM

Září: A, E, I, O, U, AU, OU

Říjen: M, B, P, V, F

Listopad: T, D, N, Ť, Ď, Ň, J

ZIMA

Prosinec: K, G, CH, H

Leden: C, S, Z

Únor: Č, Š, Ž

JARO

Březen: C, S, Z, Č, Š, Ž

Duben: L

Květen: R

Červen: Ř

Příklady doporučené literatury:

Logopedické sešity Pro hbité jazýčky, pro bystré hlavičky

Zvukomalebná slova

Mluv se mnou – Kateřina Slezáková

Zábavná logopedie, Logopedie pro nejmenší – Irena Šáchová

Šimonovy pracovní listy – č. 4, 6, 7, 10, 15, 20, 23

Pohádková logopedie – Irena Šáchová

Logopedické hádanky – Havlíčková Jana, Eichlerová Ilona

Brousek pro tvůj jazýček – František Kábele

Povídáčky naší Kačky – Pávková Bohdana

Logopedická prevence v mateřské škole – Lipnická Milena

Logopedická prevence – Kutálková Dana

www.logopediesusmevem.cz , www.logopedie-vendy.cz